

KÁLDY-KOVÁCS SÁRA

Lábjegyzet egy függelékhez

MEZEI GÁBOR: FÜGGELÉK.

Könyvpont – L'Harmattan
Budapest, 2012
56 oldal

”

Hogyan találhatja meg a helyét a huszonegyedik században, a keresztény kultúrában gyökerezett, ugyanakkor számos külső hatás által érlelt hagyományban az a fiatal férfi, aki önazonosságát keresi? A *függelék*-ben alakot öltetni vágyó teremtmény mintha átaludta volna azt az időt, ami teremtése óta eltelt a világban. „ádám zavarba jött.” „...„alvást szín-/lelt. kétezer évig álmodta egy paplan-/ba csavarva.” (*lárva*.) Úgy szólal meg a huszonegyedik században, mintha tegnap vetődött volna ki a Paradicsomból. Nagy tudású és naiv elbeszélő képe bontakozik ki előttünk, aki éppen a birtokában lévő tudás miatt zavarodott és bizonytalan. Ez a feszültség a szövegek alaptónusa, és a kötet tengelye. Az a vékony függőleges vonal, ami minden könyvlapot kettéoszt. A szövegek ennek a vonalnak jobb és bal oldalán kapnak helyet, látszólag véletlenszerűen elhelyezve, hol az oldal alján, hol a tetején, mint kezdő és végpontok: „Az emberi egyedülletet jelentő kezdőpont és végpont felé tart, folytonos töredékességben” – áll a fülszövegben. A prózaversek egyszavas szócikk címük szerint ábécé sorrendbe rendezve követik egymást, azonban ez az ábécé hiányos. Ez már önmagában is megkérdőjelezi a szöveg létrejöttét, hiszen egy hiányos ábécé meggátolja a közvetítést és a pontos értelmezés esélyét. A szócikkek alapján rekonstruálhatatlan a szöveg, melynek együttesen függelékét alkotják. A fülszövegből megtudhatjuk: egy apokrif függelékét. Amikor egy, a töredékeket összeillesztő és a hiányokat kipótló rendező elvet keresünk, akár a függelék szerzőjéről, szándékáról, akár az apokrifről akarunk többet megtudni, illetve a meglévő tudást rendszerbe foglalni, magunk is a beszélő sorsára jutunk. Akinek ilyen törekvését támasztja alá a szócikk, mint forma használata, és az ábécé sorrendbe rendezettség kényszere. Hiszen a szövegnek nincs valamilyen irányba mutató építkezése, vagy dramaturgiája, s legfőképpen: eleje és vége: „a teremtés./ ádám szerint. eleve befejezetlen.” (*kráter*). A kötet motívumrendszerének elemei vissza-visszatérve egymásba kapcsolódnak, minden alkalommal

új jelentésben, akárcsak azok a csonka álmondatok, melyekből a prózaversek fölépülnek. Csupa kisbetűből, és írásjelnek kizárólag pontból. Ez magában nézve is önellentmondásos, hiszen a szócikk műfaja és a kijelentő modalitás megállapításokat, tényeket feltételezne. Ezzel azonban éles ellentétben áll a szöveg stilisztikája, az a spontán köznyelviség, amely magában hordozza a késztetést a kanonizált bibliai szövegrészek újragondolására. Ez a késztetés a kötet nyelvi megformáltságában, a nyelv minden szintjén megnyilvánul. A csonka álmondatokból álló sorok gyakran törnek meg szavak közepén: „zötykő-/ lődésről”, „érzés-/ telenítővel”.

A kötet elsődlegesen a Teremtés könyvével foglalkozik, s főképp az ember teremtésével. Azonban, a nyitó kérdésvetetéshez visszakanyarodva érdekes megvizsgálni, hogyan ízesül a szövegbe a keresztény kulturális hagyományokon átszűrte keleti filozófia, vagy akár a bűvészműtatványok misztériuma: „fehér nyúl/ reszket a kalap alatt.”...”többé nem jön vissza”...”megértem nem létezik” (*félelem*). „ha adám és éva kínaiak.” (*visszajátszás*). A Dzsuang Dszi álmanak lepke motívuma végigkíséri a szöveget. A lárvából előbújó lepkének éppúgy nincsenek emlékei saját eredetéről, ahogy önmagát a keresztény teremtésmitoszból kereső beszélőnek sem: „nem hozott/ át magából semmit. aki ma itt előbújt./ helyette élte az életet.” (*árva*.) „soha nem érttem. hogy ha anyám/ éva. apám miért nem adám.” (*báb*.) A megszólaló naivan fűzi össze, illeszti bele minden tudását és töredékes emlékét abba a történetbe, melynek tétje önazonosságának megtalálása „ha azonos lehetnél önmagaddal. foganhatna-e magodból. mindig ugyanaz a gyermek. így lettünk most hárman. isten és adám.” (*fiú*.) A beszélő úgy emlékezik a paradicsomi állapotra, mint egy zavaros álmra. Traumaként éli meg, hogy kiműtöttek belőle valamit. Testképeének hiánya Éva. „adám felszisszen./ emlékképek gyötrik./ oldalához kap. seb vérzik/ a bordái alatt. és ahogy visszapillant./ a műtő üres. talán csak látomás volt.” (*visszajátszás*.) „sosem tudta meg. mit vettek/ ki belőle. csak hogy derékig van érzés-/ telenítővel” (*passzív*); „mikor még be sem gyógyult oldalán a seb. még alig kezdődött el az első látogatási idő. egy nő jött hozzá. almát hozott reklámszatyorban.” (*lárva*.) Ugyanakkor Éva az egyetlen, akinek segítségével rekonstruálható a múlt: „egy nő ül mellettem combján/ a naplómmal. és a folytonos zötykő-/ lődésről olvas. a híd remegő lábairól./ a mélyben egy zavaros álomról.” (*napló*.) Hiába hordozza azonban férfi és nő a tudásnak felét-felét, a két történet nem válhat megnyugtató egésszé. „megvakult azért a szép/ jós. vak lett és ráncos a teste. mert férfi/ lett aztán nő lett. aztán nő aztán meg/ férfi. és olyat látott amelyet nem láthat/ ráncos és vak jós. amelyet nem láthat/ senki. amelyet se nő se férfi.” (*öreg*.) A beszélő elhatárolódik Évától, fél tőle, bár maga sem tudja sokszor, miért. Ezt az idegenséget és fenyegetettséget érzi az összes többi hozzá hasonlatos teremtménnyel, de akár szoborral, vagy saját árnyékával szemben is, „két/ férfi durván lelök egy padra. vagy én/ két férfit és egy kés kerül.” (*kép*) „a történet tele van/ szereplőkkel. nem lehet tőlük egy ar-/ cot megkülönböztetni.” (*maszk*.) bár sokszor maga sem tudja, hogy létezik-e egyáltalán rajta kívül valaki, „élesvonalú láb-/ nyomot vesz észre a homokban.”...”erősen kívánja. hogy ne az övé/ legyen.” (*múlt*.) Mivel önazonosságában nem biztos, nem tudja elhatárolni önmagát a külvilágtól, ahogy Évától sem „a tükör mögött. rejtekajtót talál./ és a tükör túloldalán évat.” (*visszajátszás*.) (A tükör is egyike a kötetet átszövő motívumoknak.)

Még ha a kötetnek vannak is kevésbé eredeti szövegrészei, ilyenek bizonyos klisék és motívumok túlrásai, vagy túlzottan egyértelmű közhelyek használata: „és hasán végigsimítva köldökét kereste” (*jelen*.), vagy „mert nem halhat meg csak az élő” (*pause*.) a kötet utolsó

szövegében: „róma végállomás.” (*zsebtükör.*), egészében véve egy nagyon átgondolt és következetes első kötet, amelyben egy időutazás számtalan meghökkentő képe kapcsolódik össze. Ahol a jelen terei bibliai helyszínekként és azok motívumait hordozva szövődnek az ember teremtésének történetébe. Az egyén, határait önmagába szűkítve, önmagát monitorozva hozza létre azt a mikrokozmoszt, amelyben újraalkothatja a maga teremtéstörténetét. Akadnak toposz-szócikkek, mint: *kép.*, vagy *kert.*, de mellettük fellelhetők *kontinuum.*, *preparátum.*, *stop.*, *xy.* című szócikkek is, kaotikus elegyben. A kötet alapvetően zaklatott, bizonytalan, gondterhelt hangulatát olyan képek árnyalják, amelyek ugyan nem ugranak ki az alaptónusból, mégis üdék, leleményesek „első napsugarak ragadós szálai” (*kert*), „halvány kőhajításnyira” (*kráter.*), „anyányi puha és vastag.” (*repro.*), „a hullóket etetik a/ félhomályban. ilyenkor csupa pislogás/ a kert.” (*szűz.*). A szöveg élőbeszédszerű keresetlensége sokszor megejtő: „mondtam neked, hogy ezt ne álmodd.” (*test.*), „pillangó ül a mellel. egy gombostúvel odatűzve. ez itt mióta van neked.” (*preparátum.*) A motívumrendszer finom hálózatainak összefüggései tudatos olvasást kívánnak, a vékony, szellős kötet ötven versével azonban annál többet ad, minél többször átlapozzuk.

VADIM-ZAKHAROV: DANAË